

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ RESİM BÖLÜMLERİNDE DESEN DERSİNİN SORUNLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Gülten İMAMOĞLU

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Samsun/TÜRKİYE*

Geliş Tarihi: 28.05.2004.

Yayına Kabul Tarihi: 13.12.2004

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Güzel Sanatlar Eğitimi Resim Bölümlerindeki desen derslerinin verimliliğini etkileyen sorunları tespit etmektir. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu farklı üniversitelerde ve farklı ana sanat dallarında bulunan toplam 49 öğretim elemanına uygulanmıştır. Araştırma sonucunda desen derslerini süre ve içerik yönünden yetersiz bulanlar % 40,8 olarak tespit edilmiştir. Desen eğitiminin okutulma süresinin 8 dönem olması gerektiği % 46,9 ile en yüksektir. Desen eğitiminde metot sıralaması olarak ;yönlendirici-keşfettirici ve yaratıcı öğretim % 65,3 oranı ile ilk tercihte yer almıştır. Ana sanat atölye derslerinin % 37,19 oranıyla en fazla desen dersi ile bağıntılı ders olduğu düşünülmektedir. Öğretim elemanlarının % 57,1'i desen dersi işleniş metodu ile diğer derslerin işlenişinin paralel yürütülebileceğini kabul etmektedir. Uygulanan eğitim metodunun % 35,48 oranında eğitimin başarısını birinci derecede etkilediği belirlenmiştir. Öğrencinin başarısı: % 85,7 oranında; zeka düzeyi , el-göz beyin koordinasyonu, algı düzeyi, motivasyonu ve alabilirlik kapasitesiyle orantılıdır. Öğretim elemanının keşfettiren kimliği % 36,47 oranında önemli bulunmuştur. Desen derslerin süre ve içerik yönünden yetersizdir. Öğrencinin; zeka düzeyi,el-göz-beyin koordinasyonu, algı düzeyi, motivasyonu, uygulanan eğitim metodu ve eğitimcinin yöntemi desen dersinin başarısını etkilemektedir. Takip edilecek en önemli metot yönlendirici-keşfettirici ve yaratıcı öğretimdir.

Anahtar Kelimeler: Sanat eğitimi, Desen, Sanat

A RESEARCH CONCERNING TO THE PROBLEMS OF DRAWING LESSONS IN THE DEPARTMENT OF THE FINE ARTS (PAINTING)

ABSTRACT:

It aims to find out the problems affecting the productivity of the drawing lessons in the departments of fine arts. The questionnaire developed by the researcher has been applied on the 49 lecturers from different branches and universities. The percentage of those finding the drawing lessons insufficient in terms of duration and content was 40.8%. The percentage of those who think that the duration of drawing lessons should be 8 terms is 46.9%, which is the highest rate. Creative, guiding and explorative method rank first with the percentage of 65.3% main lessons of art are considered to be associated with the drawing lessons with the percentage of 37.19%. 57.1% of the lecturers agree that there should be a parallelism between the methods of drawing lessons and other related lessons. The method applied predominantly affects the success of education. The success of the student with the percentage of 85.7% depends on, intellectual level, coordination between the brain and hand and eye, level of perception, motivation, the capacity of perception. Lecturers' ability to make the students explore plays a 36.47% part. Drawing lessons are insufficient in terms of both duration and content. The intellectual level of the student the coordination between the brain and hand and eye, level of perception, motivation, the method applied, the method employed by the lecturer affect the success of the drawing lessons. The best method to be employed is the guiding, explorative and the creative one.

Key Words: Art education, Drawing, Art

1. GİRİŞ:

Sonsuz ve evrensel bir dil olan sanatın eğitimi de başlı başına bir dünyadır. Sanat eğitiminin en önemli halkalarından birisini de desen eğitimi dersi oluşturmaktadır. Gerek öğrencinin sanat eğitimcisi kimliğini kazanmasında gerekse dört yılı kapsayan lisans eğitimi sürecinde bu dersin etkisi önemli ölçüde hissedilir. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri giriş yetenek sınavlarında dahi aday kendisini çizgisiyle tanımlamaktadır.

Sanat eğitim sürecinde pratik derslerin tümüyle ilgisi de düşünülünce desen dersinin önemi daha da netleşmektedir. Tüm bu gerçeklere rağmen sekiz dönemlik lisans eğitimi boyunca desen dersinin toplam bir dönem okutuluyor olması bir çelişkidir. “Eğitim sistemi içinde yaratıcı anlayış alan farkı gözetmeksizin tüm bireyler göz önünde bulundurularak planlanmalıdır. Yaratıcı düşüncüyü okul ortamında geliştirebilmek için öğrenme ve öğretme ortamları öğrencinin yaratıcı davranışlarını geliştirecek biçimde düzenlenmelidir. Bunu sağlamak için uygun öğrenme stratejisi, yöntem ve teknikler kullanılmalıdır” (Artut, 2001:139). Fakat bu planlama yapılamamaktadır.

İlk ve ortaöğretimde görev alan sanat (resim) öğretmenlerinin büyük bir bölümü ders öğretim programlarını anlamada, alan uzmanları oldukları için güçlük çekmemektedirler. Ancak doğru ve etkili uygulamalar gerçekleştirmek için ihtiyaç duydukları eğitim ortamına sahip olduklarını söylemek güçtür. Çağdaş bir eğitimde öğretmen, eğitim ortamı ve programlar aynı derecede önemlidir. Ancak yaratıcı, yetenekli, problem çözücü, dinamik ve meslek aşığı bir öğretmenin tüm olumsuz

şartlarda dahi güzel şeyler ortaya koyduğu da bir gerçektir (Özsoy, 2000:153-154).

Geçen yüzyılın klasik eğitimsel değerleri artık tek başlarına bu yüzyılın ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlilik göstermemektedir (Sevinç-Abacı, 2003:1). Güzel Sanatlar Eğitimi Resim bölümlerinin ders programlarının da bu anlamda geliştirilmesi ve çağa ayak uydurması için değişikliklere gidilmiştir. Bu değişikliklerde dersin süresi ve buna bağlı olarak ta içeriği azaltıldı. Desen dersi içeriğinin, plastik zenginlikten yoksun ve özellikle uygulama süreçlerini aşağılayan yüzeysel bir dille hazırlandığı belirtilmektedir (Öztürk, 2002:249). Bu nedenle; sanat eğitimi üçgeninin önemli parçası olan eğitimcilerin desen dersi kapsamında; öğrenciye, eğitimcilere, dersin süresine, içeriğine, sorunlarına yönelik değerlendirmeleri yapmak gerekmektedir. Bu çalışmada; Üniversitelerdeki Güzel Sanatlar Eğitimi Resim Bölümlerinde okutulmakta olan desen derslerinin günümüzdeki verimliliğini etkileyen sorunlarını bilimsel verilerle tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE METOT:

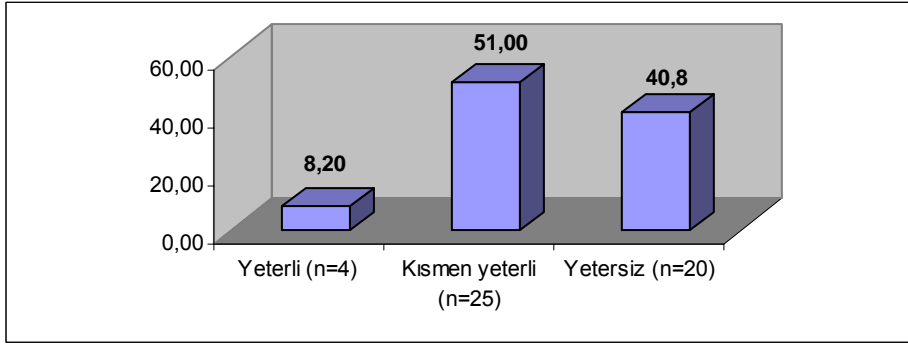
Bu çalışmada araştırmacı tarafından oluşturulan bir anket farklı üniversitelerde ve farklı ana sanat dallarında bulunan öğretim elemanları ile yüz yüze konuşarak doldurulmuştur. Ankete katılanlar 15’i Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 6’sı Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, 8’i Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 9’u Atatürk Üniversitesi ve 11’i Anadolu Üniversitesinden olmak üzere toplam 49 öğretim elemanıdır. Bu kişilerin 2’si profesör, 2’si doçent, 16’sı yard.doçent, 13’ü Öğretim görevlisi-okutman ve 16’sı da Araştırma görevlisidir. Ana sanat dalı olarak

da; 27'si Resim, 13'ü Grafik, 4'ü Heykel, 2'si Seramik ve 3'ünde Uygulamalı Sanatlar anabilim dalında görev yapmaktadır.

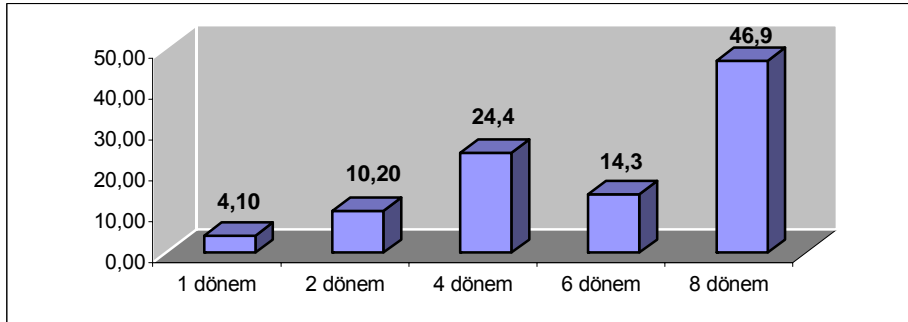
3. BULGULAR:

Tablo 1:Desen eğitimi başlangıç sürecinde ve öznellik ağırlıklı sürecinde model özellikleri

	Alternatif model özellikleri	n	%
Başlangıç sürecinde model	Geometrik-simetrik formu kolaylıkla kavranabilen türde (1)	36	73,5
	Pek çok özelliği bünyesinde barındıran (grift) türde (2)	10	20,4
	1 ve 2 beraber olmalı	3	6,1
	Toplam	49	100,0
Özel süreçte model	Grift yani pek çok özelliği bünyesinde barındıran	13	26,5
	Her türden sınırlamasız (Geometrik-simetrik-asimetrik)	29	59,1
	Yalın, formu kolaylıkla kavranabilen	7	14,3
	Toplam	49	100,0

Şekil 1: Desen derslerinin süre ve içerik yönünden yeterlilik dağılımı gösterimi

Şekil 2: Desen dersleri yeterliliği için önerilen süre ve oranlar

Tablo 2: Desen Eğitiminde takip edilecek metotlar

Takip edilecek metotlar	Metot sıralaması	n	%
	Yönlendirici-keşfettirici ve yaratıcı öğretim	32	65,3
	Yaratıcı -keşfettirici ve yönlendirici öğretim	4	8,2
	Keşfettirici – yaratıcı ve yönlendirici öğretim	4	8,2
	Keşfettirici -yönlendirici ve yaratıcı öğretim	9	18,4
	Toplam	49	100,0

Tablo 3: Desen dersi ile bağıntılı dersler ve bu derslerin desen dersi ile paralel yürütülebilirliği

		n	%
Desen dersi ile ilişkisi olan dersler	Ana sanat (Resim-grafik-heykel v.b)	45	37,19
	Seçmeli sanat(Resim-grafik-heykel v.b)	38	31,40
	Temel tasarım	26	21,49
	Perspektif	12	9,92
	Toplam tercih sayısı	121	100
Desen dersleri metodu ile diğer derslerin işlenişinin paralel yürütülmesi	Evet yürütülebilir	28	57,1
	Kısmen yürütülebilir	20	40,8
	Hayır yürütülemez	1	2,0
	Toplam	49	100,0

Tablo 4: Desen Eğitimi sorunları dağılımı

	1. Tercih		2. Tercih		3. Tercih		4. Tercih		5. Tercih		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sorun kaynakları												
Öğrenciden	6	9,68	4	11,11	12	36,36	7	22,58	7	21,21	36	18,46
Eğitimciden	20	32,26	12	33,33	3	9,09	6	19,35	9	27,27	50	25,64
Modelden	5	8,06	1	2,78	4	12,12	6	19,35	14	42,42	30	15,38
Fiziki mekandan	9	14,52	9	25,00	9	27,27	11	35,48	1	3,03	39	20
Uygulanan eğitim metodundan	22	35,48	10	27,78	5	15,15	1	3,23	2	6,06	40	20,51
Toplam	62	100	36	100	33	100	31	100	33	100	195	100

Tablo 5: Desen eğitiminde öğrenci kaynaklı sorunların dağılımı

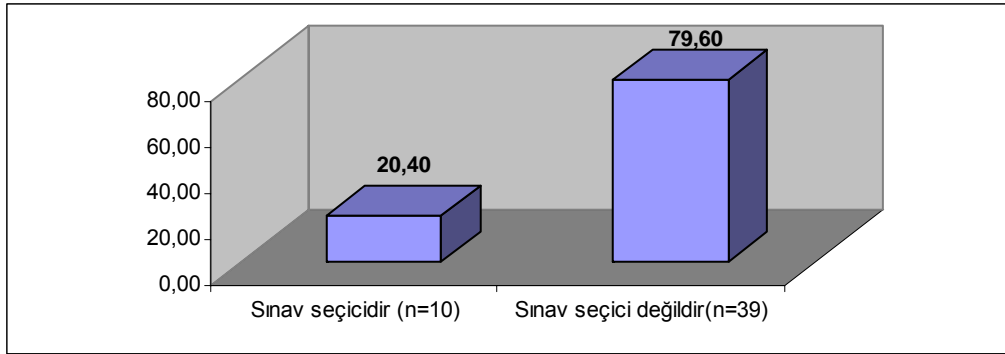
Öğrenci kaynaklı sorunlar	n	%
Öğrencinin zeka düzeyi	2	4,1
Öğrencinin el-göz-beyin koordinasyonu	1	2,0
Öğrencinin algı düzeyi	1	2,0
Öğrencinin motivasyonu	2	4,1
Öğrencinin alabilirlik kapasitesi	1	2,0
Yukarıdaki maddelerin hepsi	42	85,7
Toplam	49	100,0

Tablo 6: Desen eğitimi ile öğrencilere kazandırılması düşünülen yetenekler

İşaretlenen seçenekler	Tercih sayısı	%
Çevreyi gözlemede duyarlılık kazanma	1	1,52
Baktığını görebilme	2	3,03
Ayırt etmeyi,kıyaslamayı ve yargılamayı öğrenme	5	7,58
Algılama duyarlılığı ve farkındalık kazanma	4	6,06
Öznel ve nesnel evreni tanıma	5	7,58
Gözlem,analiz, sentez ve sistemli düşünme	10	15,15
El-göz-beyin koordinasyonunu geliştirebilme	4	6,06
Yapısal durumların ve bağlantıların farkına varabilme	4	6,06
Yukarıdaki maddelerin hepsi	31	46,97
Toplam	66	100,00

Tablo 7: Desen eğitimi çalışmaları süresince öğretim elemanlarının katkısı

Katkı türü	Tercih sayısı	% dağılımı
Baştan sona yol gösterici olmalı	9	10,59
Sadece eleştirici olmalı	2	2,35
Çekimser kalmalı	0	0,00
Uygulayıcı ve uygulatırıcı olmalı	13	15,29
Keşfettiren olmalıdır	31	36,47
Destekleyici ve yönlendirici	25	29,41
Diğerleri	5	5,88
Toplam	85	100,00

Şekil 3. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri özel yetenek giriş sınavlarında, öğrenci alımlarındaki desen eğitimine dayalı sınav sisteminin seçiciliği

4. TARTIŞMA VE SONUÇ:

Desen eğitimini içerik ve süre yönünden yeterli bulanların oranı çok düşüktür. Buna karşılık yetersiz bulanların oranı %40,8 ve kısmen yeterli bulanlar ise %51,0 bulunmuştur. Desen eğitiminin okutulma süresini 8 dönem isteyenlerin oranı %46,9 ile en fazladır. Yine 4 dönem okutulmasını isteyenler ikinci sırayı alırken 6 dönem okutulmasını isteyenler üçüncü sırada yer almıştır. Halen uygulanmakta olan programa göre desen dersi bir dönem okutulmaktadır. Bu süre yeterlilik bakımından % 4,1'dir (Şekil 1-2). Atan (2002); Resim öğretmeni yetiştirmede “desen” dersi zorunlu ders olarak ancak birinci sınıfın birinci yarıyılından başka, ders programına konulmadığını, halbuki ikinci yarıyıl da konulması yanında üst sınıfların her bir yarı yılında “desen” dersi konulması gerektiğini belirtmektedir (Atan, 2002:85). Yine bir dönemde dört saatlik

desen dersi çok yetersiz kalmakta olduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2002:249). Bu çalışmada da belirtilen görüşlere benzer olarak desen derslerinin artırılması yönünde sonuç ortaya çıkmıştır.

Desen eğitimi başlangıç sürecinde modelin taşıyacağı özelliklerin, Geometrik-simetrik formu kolaylıkla kavranabilen türden olması gerektiğini kabul edenlerin oranı %73,5'tir. Özel süreçte model sorununa ise; model her türden sınırlamasız olmalıdır diyen eğitimcilerin oranı %55,1 ile en fazladır (Tablo1). Öğrencinin görmeye yönelik sorunlarının da tespitinde ve çözümünde yalın formlar en iyi araçtır. Desen eğitimi sürecinde modelin seçimi çok basit bir sorun gibi algılanmasına karşın önemli bir sorundur. Seçilecek model yalınlaştıkça öğrencinin baktığını görmeye yönelik algılama sorunların tespiti de o oranda artacaktır. Ezbere dayalı, kamufle çizim yapamayacaktır. Bu sebepten

modellerin mümkün olduğunca yalın, geometrik biçimli objelerden seçilmesi gerekmektedir. Desen eğitiminde salt gördüğünü çizmeye yönelik başlangıç sürecini nesnel süreç olarak adlandıırırsak öğrencinin nesneye hakim olduğu, öznel yorum katarak nesneye müdahale edebildiği süreç (deformasyon, transformasyon vb.) de öznel süreç olarak adlandırılabilir. Yapılan ankette, öznel süreçte seçilecek modelin özelliklerine yönelik tespitte, öğretim elemanlarının %59,1'i her türden yani sınırlamasız (Geometrik-simetrik-asimetrik) formlardan oluşan, % 26.5'i grift yani pek çok özelliği bünyesinde barındıran türden, %14.3' ü de yalın ve formu kolaylıkla kavranabilen türden modelleri seçmektedir (Tablo 1). Aslında; her türden sınırlamasız, grift ve pek çok özelliği bünyesinde barındıran türden modeller aynı özellik arz etmektedir. Bu sebepten her iki seçenekte doğrudur. Öğretim elemanları da bu iki seçenekte yoğunlaşmaktadır. Gerçekte de nesneye hakim olan kişi her türden modele yönlendirilebilir. Sanat, başlı başına öznel evrenin görsel bir dışavurumu olduğuna göre desen eğitimi insanın nesnel evrenini tanıması yoluyla öznel evrenini biçimlendirmeye, yeniden örgütlemeye dayalı bir sistem içinde yürütülmelidir. Zira birey öznel anlatım yani sanat nesnesini ortaya koyabilme aşamasında kendine kazandırılan bu yeti ve yetenekleri kullanacak, bu yetiler doğrultusunda tabiatı her seferinde yeniden ele alabilecektir. Her bilinç kendi nesnel ve öznel özelliklerini kendi tarihsel oluşum serüveni içinde kazanmıştır. Bu serüvenin ilk basamağı doğayı tıpatıp benzeyecek şekilde tespit ederek somuta hakim olmak, daha sonra öznel anlatım serüvenine doğru yönelmekle gerçekleşir. Gerçekte desen dersinde salt modele dayalı çizimde yetkinleşen öğrenci

soyut kavramlardan yola çıkarak çizim pratiğine yönlendirilmelidir. Bu döneme; ancak desen çiziminde öğrencinin istenilen kaliteye ulaşması sonucunda gelinir. Sanatın modern post-modern süreçte yönünün değiştiği göze alınırsa bugün resim kavramı da, desen kavramı da bugünün estetiğinde çok radikal anlam değişimleriyle başka boyutlarda, başka içerikler ve görüntüler taşımaktadır. Bir öğrenci bir sanatçı; sevincin, coşkunun, nefretin, aşkın, ürpertinin, perişanlığın, savaş duygusunun ve barış isteğinin desenini hangi modelden, hangi yöntemle, hangi çizim anlayışıyla, nasıl çizeceklerdir.

Özne somutu tanımadan soyuta yönelemez. Maddenin özüne dayalı yasaları keşfetmeden-ki bu da dışsal gerçekliğin keşfinin ardında yatar-öznele yönelemez. Doğanın düzeniyle ilgili yasaları sezebilmenin gururunu yaşayarak kendine güven duyan, gerçeği keşfetmenin hazzını yaşayan bir kişilik yetiştirmek sanat eğitiminin gerçek işlevidir. Öğrencinin nesnel evreni plastik dille anlatma girişimi, onun yalnızca, doğayı ve yaşamı tanımaya yardımcı olmakla kalmayacak, diyalektik ilişkinin doğal sonucu olarak, kendi evrenini de tanımalarını sağlayacaktır (Gençaydın, 1990:50). Objektif evreni keşfeden öğrenci, kazandığı deneyimle subjektif evrenin de kabuğunu delebilecektir. Bu da özgün anlatım dilinin aranıp bulunmasında ilk ama çok önemli bir adımdır" (Gençaydın, 1990:51).

"Sanat eğitimi derslerinde, nesnel evrenle doğrudan doğruya karşı karşıya gelen öğrenci, doğayı yada nesnelere tanıma süreci içerisinde sezinleme yoluyla doğanın düzenini ve bu düzenle ilgili ilişkileri kavramaya başlayacaktır. Evreni tanımada, "araştırma, seçme, önemli özelliği kavrama, sadeleştirme, soyutlama, analiz-sentez

yapma, tamamlama, düzeltme, kıyaslama, problem çözme, bileştirme, ayırt etme ve anlam bütünlüğüne ulaştırma gibi işlevler söz konusudur. Nesne ve doğa araştırmaları yoluyla, öğrencinin seçmeci bir tavır kazanmasını; seçerken karar vermeyi öğrenmesini; doğayı içinde bulunduğu karmaşıklığından ve kendiliğinden kurtararak yeniden düzenleyebilme cesaretini gösterebilmesini öğretmek önemlidir. Bu da özgün anlatım dilinin aranıp bulunmasında ilk ama çok önemli bir adımdır” (Gençaydın, 1990: 51).

Desen eğitiminde takip edilecek metotlar yönünden metot sıralaması olarak yönlendirici-keşfettirici ve yaratıcı öğretim tercihi % 65.3’tür. İkinci olarak öğretim elemanlarının %18.4’ü keşfettirici-yönlendirici ve yaratıcı metot sıralamasının takip edilmesi gerektiğini düşünmektedirler (Tablo 2). “Yaratıcı düşünce her normal insanın doğasında var olan bir özelliktir. Ancak yaratıcılığın düzeyi-derecesi, ortaya çıkışı, sürekliliği ve gelişimi kişiden kişiye değişkenlik gösterebilir. Ayrıca yaratıcı eğitimde , yaratıcı etkinlik-uygulama , süreç ve sonuç amacın niteliği açısından belirleyicidir” (Artut, 2001:167).

Desen dersi ile bağıntılı dersler sıralamasında % 37.19 ile Ana sanat atölye (Resim-grafik-heykel v.b) derslerinin, %31.40 ile seçmeli sanat atölye (Resim-grafik- heykel v.b) derslerinin desen dersi ile bağıntılı olduğu düşünülmüştür. Temel tasarım dersinin % 21.49, perspektif dersinin ise %9.92 oranında desen dersi ile bağıntılı olduğu belirtilmektedir. Desen dersleri metodu ile diğer derslerin işlenişinin paralel yürütülmesi yönünde ise öğretim elemanlarının oranı %57.1’dir. Kısmen yürütülebilir diyenler %40.8, yürütülemez diyenler ise %2.0’dır (Tablo 3). Öğrencinin desen dersindeki başarısı

diğer derslerindeki başarısını artırır. Desen Eğitimi sorunları dağılımı tablosunda birinci tercihlere göre sorunun %35.48 inin uygulanan eğitim metodundan, ikinci tercihlere göre %33.33 ile eğitimciden kaynaklandığını üçüncü tercihlere göre ise %36.36 oranında öğrenciden kaynaklandığı, genel tercihlerin toplamında ise %25.64 ile eğitimcinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 4). Eğitimci-öğrenci ve uygulanan metot gerçekte eşit oranda önemlidir. Ancak ankette ufak farklarla öncelik sıraları değişiklikler göstermektedir. Araştırmamızdan elde edilen verilere; desen eğitiminde birinci sorun, eğitimci sorunudur. Bu cevaplara göre öğretim elemanlarının bilimsel anlamda kendilerini veya meslektaşlarını yetersiz gördüklerini söyleyebiliriz. “Amerikalı eğitimci J. F. Brown’a göre “eğitimde en fazla etkili olan kişi eğitmendir. Ders programları, örgüt, donanım ve malzeme önemli olmakla beraber, bunlar eğitmenin canlı şahsiyeti ile hayata kavuşturulmadıkça pek bir anlam ifade etmez” (Erbay, 2000:166). Brown’ın bu sözleriyle araştırma sonuçları desteklenmiştir. “Sezgisel yönü zayıf, sanatsal yaratıcılığı ve yetileri gelişmemiş sanat eğitimcileri bir süre sonra toplumun beğeni yargılarına zarar vermeye başlarlar” (İnce, 2002:331). Eğitmen sadece kuru bilgileri aktaran kişi değildir. Eğitmen ve öğrenci arasındaki iletişim önemlidir. Sanat eğitimcisi “Yaratıcı, yapıcı, yorumlayıcı, sorgulayıcı, verimli çalışan birey olmak” (Artut, 2001:139) zorundadır. “Bir eğitim programının başarıyla uygulanmasının ve yürütülmesinin göstergesi, öğrencilerin öğrenmedeki başarılarının derecesi ile eğitmenin başarısının karşılıklı değerlendirilmesidir.” (Erbay, 2001:163). “Bireyde sanatsal öğrenmenin yaratılması için, kişinin tecrübe sahibi olması

gerekmektedir. Bunun için de ,tecrübelerinden yararlanacağı başka bir bireye ihtiyacı vardır. Eğitmen; öğrenciyi estetik duyarlılığa ve yaratıcı güce sevk eden, öğrenim tecrübesini aktaran kişidir” (Artut, 2001:168).

Desen eğitiminde öğrenci kaynaklı sorunların dağılımına yönelik tespitimizde; öğrencinin zeka düzeyinin, el-göz beyin koordinasyonunun, algı düzeyinin, motivasyonunun ve alabilirlik kapasitesinin %85,7 oranında önemli olduğu belirtilmektedir (Tablo 5). Pek çok performansta olduğu gibi sanatsal performansta da bilinçaltı istek ve bilinçli niyetin dengesi önemlidir. Güdü, davranışı oluşturan en önemli koşuldur. Öğrenileni pekiştirmek için gereklidir ve davranışın değişkenliğini doğal olarak denetler (Binbaşıoğlu, 1982:316). Anlaşılacağı gibi öğrenmenin temel koşulunun güdülenme olduğunu, güdülenme halinde de bireyin daha çok içten gelen bir dürtüyle etkinlikleri yapmaya hazır olduğu anlaşılmaktadır. Sanat eğitiminin her aşamasında algılama yetisinin önemi büyüktür. Bir nesnenin algılanabilmesi ancak şuurlu bir şekilde görülebilmesiyle mümkündür. Şuurlu görmede; dikkatin yoğun ve amaçlı bir biçimde nesneye yönelmesi ve o nesne ile ilgili detayların saptanması söz konusudur. Genel olarak dikkat, bellek, algılama, akıl yürütme, soyutlama, öğrenme, yeni durumlara uyum sağlayabilme gibi yeteneklerin birleşiminin zeka olduğu söylenebilir.

Algılayan, bilen, kavrayan bilinç varlığının özne; algılanan, bilinen, kavranılan varlığın da nesne olduğunu biliyoruz. Bireyin çevresiyle etkileşime girmesi, çevresindeki objeleri inceleyip, yorumlaması onun nesneyle bağ kurduğunu anlatır. Her zaman çevresiyle etkileşim

içinde olan insan; “bilen, yapıp-eden, değerleri duyan, tavır takınan, önceden gören ve önceden belirleyen, ideleştiren, çalışan, eğiten ve eğitilebilen, inanan, sanat ve tekniğin yaratıcısı olan, konuşan, biyopsişik bir varlıktır “ (Mengüşoğlu, 1988:49). Tüm bu özellikleriyle insan her şeyin merkezindedir. “Nesneyi karmaşık konumdan çıkarabilmek , nesnenin doğasını ve ilişkilerini tanımakla olasıdır. Bu da, gerçeği, nesnenin dış kabuğunda arayan tembel bir zekanın işi değil, öze inebilen, yaratıcı-soyutlamacı zekanın işidir” (Gençaydın, 1990:51). Desen eğitiminin verimliliğe ulaşmasında pek çok etkenin yanında öğrencinin el-göz koordinasyonu da önemli bir yer tutmaktadır. Desen eğitimi sürecinde zihin-algılama-görme faaliyetleriyle hemen hemen aynı paralelde gelişen el-göz koordinasyonu zaman içinde yetkinlik kazanır. El-göz ve zihin eğitiminin ilk aşaması öğelerin bilinip-özümsemesinden geçer, İkinci aşama ise, öğelerin bir araya geliş düzenleri, biçim yaratma ilkeleridir (Atalayer, 1994: 17).

El yetileri tam gelişmemiş (el-göz ve beyin koordinasyonu sağlanmamış) öğrencilerin bütünü oluşturan çizgi ve lekeleri oransız, pozsuz (uzamsal değerleri olmaksızın) ve eksik olarak yapılaşır (San 1985:97). El-göz koordinasyonu zihinsel aktivite ile ilişkilidir. Pek çok öğrencide görüneni değil bildiğini çizme eğilimleri vardır. Bildiğini çizme, bireyin (sanat eğitiminden önce); biriktirdiği imgesel, işaretel, simgesel, resimsel, kavramsal öğelerle yapılaşmış göstergelerin genelleme yapılarak dışavurumudur. Güzel sanatlar eğitimi bölümlerine öğrenci alımı sınavlarında bu sorun önemli yer teşkil etmektedir. Bu çoğu öğrencinin görme sorunundan kaynaklanmaktadır. Zira öğrenci görme yerine ezberlemeye itilmekte

böylelikle kolayı seçip eksikliğini kamufleye yönelmektedir.

Yapılan ankette çevreyi gözlemede duyarlılık kazanma, baktığını görebilme, ayırt etmeyi, kıyaslamayı ve yargılamayı öğrenme, algılama duyarlılığı ve farkındalık kazanma, öznel ve nesnel evreni tanıma, el-göz ve beyin koordinasyonunu geliştirebilme, yapısal durumların ve bağlantıların farkına varabilme seçeneklerinin tümünü işaretleyenlerin oranı % 46.97'dir. Ayrıca ankete katılanların %15,15'i gözlem, analiz, sentez ve sistemli düşünme özelliğinin desen eğitimiyle arttığını belirtmektedirler (Tablo 6). Ankete katılanların çoğunluğu tüm seçeneklerdeki özelliklerin kazandırılmasını ön plana alırken bir kısmı ise gözlem, analiz, sentez ve sistemli düşünme yeteneğinin geliştirilmesini diğer seçeneklere göre daha önemli bulmuştur. Psikolojik, ekonomik, toplumsal ve içinde bulunduğu çevre özellikleri açısından her öğrencinin durumu birbirinden farklıdır. "Sanatsal yaratmanın gereği olan seçimci tavır ,nesnel arasındaki düzen yada düzensizlik ilişkilerini titiz bir gözlemlerle araştırmayı zorunlu kılar. Birleştirebilmek için ayrıştırabilmek,ayrıştırabilmek için de tanımak gerekir." (Gençaydın, 1990:45).

Desen eğitimi çalışmaları süresince öğretim elemanlarının katkısına baktığımızda; ilk sırada öğretim elemanının Keşfettiren (%36,47), ikinci sırada destekleyici-yönlendirici (%29,41) ve üçüncü sırada uygulayıcı ve uygulattırıcı (%15,29) olması yer almaktadır.

Sanat eğitimi okullarda istenen düzeye getirmek için temel alan sanat olursa ve sanatın bireye kazandıracığı değerler, öteki alanların işlevlerine yenik düşmezse sanat

eğitimi daha çağdaş bir görünüm alır (Kırıçoğlu, 1991:248).

Hazırlık kurslarında yanlış yönlendirmelerin, dört saatlik desen dersinde engellenemediği ve bu olumsuzluğun uygulama süreçlerine yayılarak devam ettiği gözlenmiştir (Öztürk, 2002: 251).Sanat eğitimi veren kurumlara girişte "yetenek sınavı" diye adlandırılan sınavların amacı,yetenekli oldukları konusunda en fazla ipucu verenlerin seçimidir.Ancak ülkemizde bu yetenek sınavlarının yetersizliği de ortadadır (Cemal, 2002:52). Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri özel yetenek giriş sınavlarında, öğrenci alımlarındaki desen eğitime dayalı sınav sisteminin seçiciliğini olumlu bulanlar %20,40 iken olumsuz bulanlar %79,60 oranındadır. Bu çalışma Cemal ve Öztürk'ün görüşlerini desteklemektedir.Bu duruma göre özel yetenek giriş sınavlarında sınav sistemi yeterince seçici özellik taşımadığı düşünülebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretim üyelerine yapılan anketler sonunda desen derslerinin süre ve içerik yönünden yetersiz bulunduğu ve büyük çoğunluğa göre 8 dönem olarak okutulması gerektiği; Başlangıç sürecinde model; Geometrik-simetrik formu kolaylıkla kavranabilen türde, Öznel süreçte ise model; her türden sınırlamasız (Geometrik-simetrik-asimetrik) hatta modelsiz bir desen eğitiminin sürdürülmesinin günümüz estetiğinde gerekli olduğunu desteklenmektedir. Tüm bunlara ilaveten: temelde hedeflenen çizginin; tüm semiyotik ve semantik göndermelerinin hangi anlamlarda hangi görsel tasarım sonuçlarını vereceğini bulduran, seziren ve kullanımını sağlayan bir eğitim

amaçlamanın kazançlı olacağı düşünülmektedir.

Desen eğitimi sorunlarının en yüksek oranda eğitimciden kaynaklandığı belirtilmiştir. Desen eğitimi ile öğrencilere kazandırılması düşünülen yetenekler arasında; gözlem, analiz, sentez ve sistemli düşünme ön planda bulunmalı. Desen eğitimi çalışmaları süresince öğretim elemanları ağırlıklı olarak keşfettiren, destekleyici, yaratıcı ve yönlendirici olmalıdır. Ayrıca eğitimci özel bir kimlik ve tarz geliştirici olma konusunda kendini birincil önemde görevli görmelidir. Öğrencinin; zeka düzeyi, el-göz-beyin koordinasyonu, algı düzeyi, motivasyonu, uygulanan eğitim metodu ve eğitimcinin yöntemi desen dersinin başarısını etkilemektedir. Desen dersi için atölye olanaklarının genişletilip, çağdaş araç ve gereçlerle ve ihtiyaca göre yapay-doğal objelerle donatılması, ışıklandırma sistemlerinin kurulması kaliteyi daha olumlu yönde artıracaktır.

KAYNAKLAR:

- Atan, A., (2002), "Resim Öğretmeni Yetiştirme" Sanat Eğitimi Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, s. 85.
- Artut, K., (2001), Sanat Eğitimi Kuramları ve yöntemleri, Ankara, Anı Yayınevi.
- Binbaşıoğlu, C., (1982), Eğitim Psikolojisi, Ankara, Binbaşı Yayınevi.
- Erbay, M., (2000), Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Cemal, H., (2002), "Sanat Eğitimi Üzerine Notlar", Sanat Eğitimi, Eskişehir, Sayı 13, s.52.

Gençaydın, Z., (1990), "Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri", Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi Ve Sorunları, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara, s.45-51.

İnce, B., (2002), "Geleneksel Yöntem Olarak Usta-Çırak İlişkisinin Günümüz Sanat Eğitimindeki Yeri Ve Sanatçı-Öğretmen Modeli" Türkiye'de Sanat Eğitimi Ve Öğretmen Yetiştirme Gazi Üniversitesi'nin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Semp., 325-332.

Kırıçoğlu, O., (1991), Sanatta Eğitim, s.248.

Menguşoğlu, T., (1988), İnsan Felsefesi, Remzi Kitapevi.

San, İ., (1985), Sanat ve Eğitim, Ankara, AÜE Bilim Fakültesi Yayını.

Özsoy, V., (2002), Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri, Milli Eğitim Dergisi, s.153-154.

Öztürk, M., (2002), "Yök-Dünya Bankası Projesi Resim Öğretmenliği Lisans Programında Desen Dersi Örneğiyle Sanat Eğitimi Öğretmenliğinde Standart Bilgi Seviyesine Erişimin Önemi ve Gerekliliği, Türkiye'de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Gazi Üniversitesi'nin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu.

Sevinç M., Abacı, O., (2003), "Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Programlarına Çağdaş Bir Yaklaşım", Sanat ve Bilgi, Sanat ve Plastik Sanatlar Eğitimi Dergisi, S.1